

הלבות שבת סימן רחצ

ג. הרשק"א בשם
הראב"ד והמגיד פרק
כט ד' פסחים ק"ג
ה ספר ארחות חיים
בשם התוספות ר' סוד
בשם פרקי רבי
אליעזר ורב עמרם
ושאר פוסקים
ז. קרבנות ג"א
ח. שם ג"א

שְׁבֶתָּה, יֵאָקֵל בְּמוֹצָאֵי יוֹם-הַכַּפּוּרִים יֵשׁ אִימָרִים שְׁמֹחֲזֵר (א) אַחֲרָיו: הִגָּה (ד) מִי שֶׁאֵין לוֹ כּוֹס לַסְּבִדִּיל, כִּשְׂרֹאֲהָ הָאֵשׁ מְכַרֵּף עָלָיו, וְכֵן הַבְּשָׂמִים (טו): **ב** יִמְצֹאָה מִן הַמִּבְחָר לְכַרֵּף (ז) עַל אֲבוּקָה. "וַיֵּשׁ מִי שְׂאוֹמֵר, שֶׁאֵם אֵין לוֹ אֲבוּקָה צָרִיךְ לְהַדְלִיק (ו) גַּר אַחֵר (ז) לְצַרֵּף הַכְּבִדָּה חוּץ מִהַנֶּהר הַמִּיחָד לְהֵאִיר בְּבֵיתָ: הִגָּה (ח) *וְנֵר שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי פִתְיִלוֹת מִקְרִי (ג) אֲבוּקָה (אגודת): **ג** (ט) יְבוֹהָגִים לְהַסְתַּפֵּל (ד) [ז] כַּכְפּוֹת הַיָּדִים וּבַצִּפְרָנִים: הִגָּה וַיֵּשׁ לְרֹאשׁוֹ בַּצִּפְרָנִי יָד יָמִין וּלְאַחֲזוֹ הַכּוֹס בְּיָד שְׂמָאל, וַיֵּשׁ (י) לְכַפֵּף סֶעֱצָעוֹת לְתוֹךְ הַיָּד, (יא) שֶׁאֵין רֹאֵה הַצִּפְרָנִים עִם הַכְּפּוֹת בְּכַתְּאֻמָּת, וְלֹא יִרְאֶה פְּנֵי הָעֲצָעוֹת שֶׁבְּפָנִים (זוהר פ' בראשית וכו' יחלה): **ד** 'אֵין מְבַרְכִין עַל הַנֵּר עַד שִׁיאֲתוֹ לְאוּרֹ, (יב) "דְּהִינּוּ שֶׁיְהִיהָ סִמּוּף לוֹ בְּכַדִּי (יג) שְׂיוּכֵל

שערי תשובה

[7] בקפלות. עצה"ט. וכתב מח"ב, שבעבור הפניות שסדר מק"ר ישל כתב לבקש ראשי אצבעותיו הימנים אל חור כפו הימנית ואגודל מקפה התחתית, והיו נכפפים נגד פניו של האדם המכורך וגם יהיו נכפפים לפני הפה, ויכתל בעפרתו לבד ולא בחורף פני האצבעות, להאריך בזה, ע"ש:

מכאן אצבעותיו לתוף ידו ומחשיף שחמיתו ואח"כ פושטן ונקמצא אור במקום המקום הצפונים כנגד האור ולא יראה אגודל חיצה, ולא יד"מ לשתתור פנימות יחד כמ"ש רמ"א ואח"כ פושטין אותו ורואין מאחוריה, לצאת ידי שיהם. מ"א:

באור הלכה

* וְנָרָא שֶׁשֶׁשׁ לֹא שְׁתֵּי פִתִּילוֹת וְכוּ'. עַיִן בְּמִשְׁנֵה בְרִירָה בְּמַה שֶׁבִּחְבֵּתִי דִּקְנָר שֶׁלֹּא אִם מִנָּח שֶׁשֶׁסָּה פִתִּילוֹת הָיוּ כִּמוֹ פִּתִּילָה עֲבָה וְכוּ', כֵּן בְּחִבּוּי הַלְבוּשֵׁי־שִׁשְׁרָה וְהַסְרִיג־גָּדִים. וְלִפְנֵי זֶה, לִפְנֵי הַעֲשִׂישִׁית שֶׁל וְכוּכִית שֶׁלָּנוּ וְשִׁקְרִין לְאִמְפֶּלָה, אָף שֶׁהָיָה מֵאִירָה מֵאִיר יוֹתֵר בְּמִקְמָה נִרְוָה, אֲפֹלֶה הִכִּי הָיָה רַק פִּתִּילָה עֲבָה וְאִינֶה חֲשִׁיבָא כְּפִאֲבֹקָה. אֲמַנְסֵי מַדְבִּירֵי אֲגָדָה עֲצֻמֹּי יֵשׁ לוֹמֵר דְּכֻנְתָּי לְחִפְףָּ. דִּילָא מִכְּעָרָא אִם הָאִיר דְּלוֹל בִּיתֵּר כִּמוֹ עֲשִׂישִׁית שֶׁלָּנוּ, דְּנָה מְקָרִי אֲבִיבָה כְּמֹשׁ, אֵלֶּא אֲפֹלֶה אִם הָאִיר הוּא קָטָן, כִּיּוֹן שֶׁהָיָה מִשְׁדֵּי נִרְוָה חֲשִׁיבָא אֲבִיבָה. אֲמַנְסֵי מִצֵּד אַחֵר נִרְוָה דִּישׁ לִמְנֵה לְכַתְּחֵלָה מִלְּקֹחַ אֶת הַעֲשִׂישִׁית שֶׁל וְכוּכִית בְּשִׁבְלֵי אֲבִיבָה, בְּדַרְי מִי שֶׁלֹּאֲקֵי אֲבִיבָה הוּא גְּדִי לְקִיסֵי מִצְוָה מִן הַמִּבְחָר (דְּמִדְּנָא סִיגָּ בְּנֵר קָטָן יְחִידִין), וְכִדְאֵיתָּא בְּגִמְרָא וְשִׁלְחֵן עֲדִירָה, וּמִצְוָה מִן הַמִּבְחָר נִרְוָה בְּדִוְאִי לֵית בְּנָה, דְּהָרִי דִּיעַת שֶׁלֹּאֲקֵי עֲדִירָה לְקַטֵּן הַסִּיגָּן דְּאִין לְבִנְיָן בְּדִוְאִי מֵאִירֵי הַשֶּׁשׁ זֶל הָרַי הַמִּשְׁמֹחַ בְּאַפְסָלְקִירָא, וּבִכְשִׁישְׁתֹּי לְשׁוֹן הַיְרוּשָׁמִי, וְנָהִי דִּדְעָה הַקְּדוֹנִים לִפְסָק בְּכַשְׁעֵרֵי שֶׁמֶלֶךְ בְּנָה, מִכָּל מְקוֹם יֵשׁ בְּמָה רֶשְׁאוֹנִים דְּקִימֵי בְּשִׁישֵׁת הַבֵּית־יוֹסֵף, וּמִצְוָה מִן הַמִּבְחָר בְּדִוְאִי לִית בְּנָה. וְעַיִן בְּסוּף

צע הסעודה, ובדאי לא עדיף אור הכדלה שאין צריך לחזר אחריה
במקרה אף שאורו רב, מפני ריחו הרע, אצל לא נריע מן שאר גר שאינו
לגוי: (ו) גר אחר. משום (ס) הפר שהוא לשם מצוה. ונראה דמקרי
מרי יכול לקום מצות אבותה: (ז) לצורך הכדלה. וכל זה הוא רק
חי פתילות. סתם (ח) גר שבמקרה ופוסקים הינו גר של שמו, וקא
ובגר שלנו אם מנה שם כמה פתילות, הרי כמו פתילה עבה ואינה
שעשין משענה שהנרות קלועים יחד, או שמדביק יחד שתי נרות
המגוראברהם שראה ששיגעו המאורות להדיר, דאז חשיב אבותה: (י)
זכיר לאורו בין מטבע למטבע, וכדלקמה, ולכן נוהגים להסתכל
במו שמזכיר בין צפרן לבשר: ועוד, שהצפרנים הן סימן ברכה, שהן
סימן להתברך בו: (י) לכסף האצבעות. הינו (יא) הארבע אצבעות
ף הארבע אצבעות ולראות מאחריהם על הצפרנים נ"מ בשם ס'
לפית, כל שהאור גדול שייכל להפיר במקום שעומד, מקרי דבר זה
אם הוא יוצא בקרבת הכדלה מאחריה ורוצה לצאת גם בקרבת
היה יוכל לצאת גם בקרבת מורה מאחרי האש. ועין מה שכתבתי

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

גם־כן היה אסור להשתמש באור, ואפילו הכי אין צריך לתור אחרינו; התם הלא מותר לברך גם על האור שלא היה בקציאות כלל בשבת אלא הוציאו עמה מן המאכלים, ויבדלקמן בסעיה ח, ולא שך בו הברלה, מה שאין כן במוצאי יום־החפזים שאין מברכין על אור היצא מאכלים כי אם על אור ששבת מבעור יום, ויבדלקמן בסיומן תרוד, ולשך בו הברלה, שכל היום אסור וצקשו מחר. וזה הסימן אימא בפרישה, וגם הגר"א נמו לזה, ומנן־אבנהם פרץ באפן אחר בסעיה־קטן ב, ולפי הנראה שחשב שהיו כנות הנאב"ד המוכא בבתי־יוסף, אבל הגר"א לא פרש כן: (א) ואף דלבסוף מסתפק בזה מדברי ה"הלב"י⁵⁶, המנהג כמו שכתב טעמא, וזהו טהגין העולם לאמר 'ויהיו לך' אצל ה"ר קודם ש'מבדיל'י⁵⁷: (ד) אכן מה שכתב בפרימגדים דטעם הספר־חסידים הוא מלשום "הקריבהו נא לסתמך", לא התיירא כ"ל, דמאי שנא משבת? ויבטלתי ציננים פתח, מפני שבמוצאי־שבת עדיין ריח טוב, וגם לשעם לא מסתמך דהספר־חסידים לא קאמר רק למעשה מן הסתמך: (ה) הגר"א (ט) ויבטלתי צינן: (ז) שבת כיג צמוד ב, ויצן ויחש רש"י שם: (ח) לבטלתי שער ופררי נגדים: (ט) בסעיה־קטן ד, ויצן סחדישי רבי עקיבא אינר: (י) טור: (יא) כגון־אברהם בשם הפגנות:

תרגומים: 1 עץ-שורף. 2 עששית הדולקת בנפט או בשמן.

פאר היטב

(ב) אֶתְרִיו. לְהוֹרֹת שִׁיּוֹם נָה קָדוֹשׁ מִשְׁאֵר יו"ט, שְׁנָאֵסֶר לְהִבְעִיר אֹהֶר:
(ג) עַל אֲבוּקָה. וְדוֹקָא שֶׁל שְׁעוּהָ, סֵפֶר הַכְּנֻתוֹת. וְלֹא יָקַח עֵץ שִׁשְׁמוֹ

קרי"ף בל"א להקדמה, מפני שצריך רע, ט"ח. וצ"ע בכמה"ג: (א) אַבּוּקָה. ויבגר של שנה, אם קלידים ב' נחד חשובים אבוקה אבל של אחד בקנן צממו לא חשיב אבוקה. מ"א: (ג) בכפות. ב"י בשם ש"ל פתב: קנן הוא סמנקה. תחלת חש"ו ויבגר, ששן נותם מקטור, כע"ל. ודמשיח נותני לכפות האצבעות לח"ו והאצבעות לכפות. וזה כמש"ל מ"א, וז"ל דמשיח נותני לכפות האצבעות לח"ו והאצבעות לכפות.

משנה ברורה

לחזור אחריה. שאין מברכין אלא לזכר שנברא האור מוציא שבת, וכפיל, ועל-כן יוכל לברך על הפוס אפילו בלא גר, ומחיי שידומן לו אחד-כך שינראה אש ונהנה לאור זכר ב' בורא מאורי האש^(א), ואף דוקא כליל מוציא-שבת ולא יותר, דעבר ומנו, וכדלקמן בסימן דעט סעיף ו: (ד) מי שאין לו כוס וכו'. ואם משער שידומן לו כוס בלילה, ורועה ללמד קדם שביבא לידו הכוס, (ג) מצד הגאון רבי עקיבא איגר בחרושי שלא זכר ענה על הגר, וטוב יותר שישדרם על הפוס: **ב (ה) על אבונה.** שאורה רבי^(ז), וטוב להדר שיהיה של שענה נמ"א בשם כות האר"ם^(ח). עוד כתב בשם ספר חסידים, דלא יקה עצי דמשחן, שקורין קיין בלשון אשכנז, מפני שריחו רע; ונראה דהיני איתן שנשמע מהן ריח רע של נפת. ונחה לעיל בסימן רסד איכא, דגם בנר של נפת גופא מדלקין כליל-שבת, וכן בעשרן שפנדאי ריחו

רע, אַפֿלוּ הָכִי הָיָה מְדַלֵּקֵן בּוֹ, אִי לֹא מַשִּׁים שְׂמָא נָצִית וְנָצָא פֶּסַח
מִמֶּנּוּ שֶׁבֶת שֶׁהָיָה חוֹכֵה? וְאוּלַּי דְּכֻנְתָּהּ הַסְפֶּר־חֲסִידִים, שְׂאִין זֶה מִן
אֲבוֹקָה; זֶה בְּפֶרֶי־מַגִּידִים (ד) פֶּסַח שְׂאֵם אֵין לוֹ גַּר אַחֵר יָכוֹל לְכַרֵּךְ
בְּאֶפֶן שְׂאִינוּ יָכוֹל לְקַרֵּב אֶת הַגֵּר הַזֶּה לְפָנֵי שְׂבִיבָתוֹ, דְּאִי לֹא הָכִי
לְמַעַן עֲלֵמָא וְלֹא לְעִבּוּרָא [מֵאִמֶּר מִרְדְּכִין:] (ח) וְגַר שְׂאִישׁ לוֹ
מִשְׁמַע לֹן (ו) דְּכִינן שְׂאוּרֵיתֵיהֶן מַגִּיעִין זֶה לָהּ לְמַעַלָּה הָרִי אֲבוֹקָה
חֲשׂוּבָה אֲבוֹקָה. (ט) אִךְ אִם מִפְּרִיד בְּעִינֵיהֶם שְׂעוּהָ אִי חֵלֵב, כְּגוֹן מִן
לְהַדְרִי כַּעַת הַבְּרִכָּה¹⁰⁹, וְזֶה גַם־כֵּן חֲשִׁיב אֲבוֹקָה¹¹⁰. (י) וּמִשְׁמַע מִרְבֵּב
ג (ט) נוֹהֲגִים לְהַסְתַּכֵּל וְכוּ'. הַשַּׁעַם, דְּהָא (י) בְּעִינן שְׂיֻכָּל
בְּצַפְרֵינֵם, לִירְאוֹת אִם יִכָּל לְהוֹנוֹת לְאוּרֹו וּלְחִפּוֹר בֵּין מִטְבַּע לְמִטְבַּע
פִּרְוֹת וְכוּתֹת לְעוֹלָם, וְגַם מִסְתַּכְלִים בְּכַפּוֹת יָדִים שְׂאִישׁ בְּשִׁרְטוּטֵי הַיָּדִי
עַל־גֵּב הָאֶגְגָּדִל: (יא) שְׂאֵז רֹאֵה וְכוּ'. וְגַם נוֹהֲגִין לְקַשֵּׁט אַחֲרֵי
הַכּוֹנוּת: ד (יב) דְּהִינוּ שְׂחִיקָה סְמוּךְ. וְאַפֿלוּ אִם הוּא עוֹמֵד חֲזָץ
נִהְיָה לְאוּרָה וְכוֹל לְכַרֵּךְ [וְגַמְרָא:] (יג) שְׂיֻכָּל לְחִפּוֹר¹¹². וְעַל־
יְבוּרָא מֵאוּרֵי הָאֵשׁ, יִקְרַב עֲצֻמוֹ אֶצֶל הָאֵשׁ פֶּשְׁעוֹר זֶה, כְּרִי שְׂאִישׁ

הלכות שבת סימן רחצ

לְהַכִּיר בֵּין מִטְבַּע מְדִינָה זוֹ לְמִטְבַּע מְדִינָה אֲחֵרָת: ה' (יד) *ט"ז מִבְּרֵכִין עַל הַיָּם (טו) שְׁלֹא
(טז) שָׁבַת מִמְּלָאכֶת עֲבָרָה; לֵאמֹנָקִי אֲדָר שְׁהֶדְלֵק (יז) לְחִיָּה וּלְחֹלָה, שְׁכִינִין שְׁלֹא הִדְלֵק
לְעֲבָרָה מִבְּרֵכִין עָלָיו. אָבֵל (יח) אִם הִדְלִיקוּ אֵינוֹ-יְהוּדִי (יח) בְּשָׁבַת, פֵּינוּ שְׂאֵם הֵיחָ מִדְּלִיקוֹ
יִשְׁתָּאֵל הֵיחָ עֹבֵר, לֹא שָׁבַת מִמְּלָאכֶת עֲבָרָה מִקֶּרִי. וְאִין מִבְּרֵכִין עַל אֲדָר (יט) שֶׁל עֲבֹדַת
גְּלוּלִים (סד): ו' אֵינוֹ-יְהוּדִי (כ) שְׁהֶדְלִיק בְּמוֹצָאֵי-שָׁבַת מִיִּשְׂרָאֵל (כא) אוֹ יִשְׂרָאֵל מֵאֵינוֹ-יְהוּדִי
(כב) מִבְּרֵכִין עָלָיו, אָבֵל אֵינוֹ-יְהוּדִי שְׁהֶדְלִיק מֵאֵינוֹ-יְהוּדִי (ט) אִין מִבְּרֵכִין עָלָיו. כִּי בְּמוֹצָאֵי
יִשְׂרָאֵל מִבְּרֵכִין עַל נֵר שְׁהֶדְלִיק יִשְׂרָאֵל מֵאֵינוֹ-יְהוּדִי (נעֵן) לְקַמֵּן סִימֵן תִּרְכֵּד סִיפֵי ה':

פאר הייט

(ה) שבת. ואפלו בדעבד לא יצא מ"א: (ו) לחת ולחולת. אם אין בהם קנהה, דוקא ע"י א"י, ואם לש בו סקנה, אפלו ע"י ישראל. ונבסי' אליה רבה פסקי, דאם אין בו סקנה, אף שהדלק ע"י א"י, אסור, ע"ש שהביא ר'אה לנה וכן משמע מלבוש; ואם הדליק א"י במדורה שלו לחתה או לחולה מברבין עליה, דלא גזרו אלא קשיא במי'ש בדר א"י, וכי'ם בתוספות ברכות, דלא קשיא מ"ע: (ז) של צבורת גלולים. דוקא כשהשלהבת קשרה בנחלה של צבורת גלולים, אבל אם ישאל הדליק גז מר של צבורת גלולים שרי, דשלהבת אין בו ממש, י"ש ש"ס ב"צה, ת"י ו"ד רס"י קמ"ב: (ח) מברבין. דעל תוספת דקטרא הוא מברב: (ט) אין מברבין. כמקרא מברבין אי מתאספת דתא אף מברב, וזאת א"י כמ"י נפ"י, ומשני אין ה"ל, אבל פורה משום א"י ראשון וצמוד ראשון, וזהו שכתבנו.

פאור הלכה

הסימן מה שכתב בזה: * אין מקריבין על הגד שלא שבת וכו'. שכן
במשנה ברורה דאפילו דרייבד לא יצא, והוא מהשגות אבותם. וכתב
בחהשי רבי עקיבא איגר דצריך לחזר ולברך 'בזרא פרי העץ' כיון דברכת
'מאורי האש' שכתב לא יצא, ממילא חיי המסמך בין 'בזרא פרי העץ' (20)

לעיל בכוף סימן רצ"א: ה' (ד) אין מברכין וכו'. ואפלו
(יב) בדיעבד לא יצא: (טו) שלא שבת וכו'. הנו שהדלק באסור
בשבת¹⁴, (יג) ואפלו רק בבין השמשות: (טז) לחיה ולחולה. אם
אין בהם סכנה, (ד) וזקא עלינו אינו יהודי, אבל עלינו ישאל,
לכשיש בהם סכנה, אפלו עלינו ישאל¹⁵, וכל-שכן עלינו אינו-
של עצמו, כיון שהוא לצורך ישראל ובהתר הדלק: (יז) אם הדליקו
מן אנו יודעין, תלכן ששקטמא הדליקו בשבת וכו'. (טח) וכן מוכח
מצ"א-שבת, והשעם, משום דהדלק לכבוד עבודת גלולים (יט) ואסור
גלולים, דכיון שהחלת יש בו ממש ותשלכות קשורה בו, חל האסור
של עבודת גלולים, שרי לברך עלה, דכנה אין כאן מששו של אסור
דריי-מגדים שמעדר, דמכל מקום לבתחלה אסור לישראל להדליק גרו-
ו (כ) שהדליק במוצאי-שבת מישראל. וקא משמע לן בזה, אף
ישראלית הדלק בהתר, וכדלקמיה. (ט) התם משום דגורנין אטו אינו
כא לא שיק זה ולכן מהר. (כ) ומירי שלא הדליק האינייהודי הנר
גלולים לעבודת גלולים, ואסור לברך על הנר, וכדלעיל בסימן רצו
האינייהודי הדליק הנר שלו (כל) בשבת אפלו הכי שרי, דקא על-
הקור הראשון, ועל התוספת של התר הוא מברך: (כב) אבל אינו-
לדק אינייהודי זה במוצאי-שבת הוא מברך, דגורנין אטו אינו יהודי
לברך עליו, דקא נתוסף במוצאי-שבת עליו אור של התר ודמשבע
(19), דהינו שיבוא לברך סמוך לחשכה מיד בעוד שלא נתוסף ההתר
לברך, בית דאינו אלא משום גורני, וכן כתבו (כג) שארי אחרונים:
במוצאי-שבת, מהר לברך ב'ורא מאורי האש' על אותו האש, ולא
ד להחמיר, דאמי למחלף ולהתיר גם בנר שהדלק בנר שלא שבת
שאורו של אינייהודי נעשה בו מלאכה, שהדלק ביום-ההפזרים.

שער הציון

(יב) 'מגן־אברהם, ועין כפיר־מגדים שכן כהב הרשב"א, והוא הדין הכל הנד דמגנתין, עין שם מה שכתב בזה: (יג) כן מוכח מהמגמר ב"ג, וזה מהחזן חזן לכתוב ונראה תיבול וכו': (יד) 'מגן־אברהם וט"ז בסעף־קטן ה. ועין באלה כהב שחולק וסבירא לה דאף על־ידי אינו־יורדי אין מקבילין באין בו סכנה¹⁶, והוספת שבת וחי'אדם מסמיים עם הש"י ופגן־אברהם, עין דלכתחלה כתר לצוות לאינו־יורדי בזה, עין שם. וזה שכתב 'ואין חלוק' וכו', הוא כפי מה שפסקי האליה רבה ולא כהמגן־אברהם בשם הר"ם¹⁷, וגם המאמר־מרכי והדרך־החיים מסמיים עם האליה רבה: (טו) פל הפוסקים: (טז) מדקאמר שם: מאי איריא תיבול אפלו גדול נמ¹⁸, משמע דאי בוי קתני גדול הוי נתיא, ונכלא לשי הפלגא דספק לא מרי הנקרא בסמוך לחשבה, ואפלו הכי אם פדקו ונקבא אינו־יורדי, אסור, ולא אמרנו שמה הדלוק עכשיו: (יז) ט"ז וכל הפוסקים: (יח) פירוש המשניות לרמב"ם: (יט) גמרא: (כ) בתייבסוף וט"ז ושאר פוסקים: (כא) גמרא. ובזה הסמינו המאורנים שפסק אפלו אם האיני־יורדי הדליק הדין שלו במסכה, עין דאין מקביל על גרפי אם על גר של ישראלי, והשלוקה שיהולק מפניו אין בו ממש, וכדלעיל במשנה בדרך סעף־קטן יט, ועין שם מה שכתבנו בשם הפרי־מגדים, והוא הדין הכא דלכתחלה אסור להדליק מנור של מסבת אינו־יורדים: (כב) הזה הלכות־ערוך הגר"ז העתיק דברי הסגן־אברהם לדריא, ומשורר המגן־אברהם אפלו באינו־יורדי ראשון, עין שחזר אחר עמוד ראשון וספר בריצבד, וכל־יורדי קורש מה שהביא המגן־אברהם בסעף־קטן ו בשם הרשב"א דאף בריצבד לא יצא, הנינו מכף סמוך לחשבה משם שהיה עדין עמוד ראשון, אבל אחר דחק, והתוספת־שבת דברי המגן־אברהם רקאי רכר אינו־יורדי שחולקין מאינו־יורדי, אבל הנה ראשון שחולקין שבת אין חלוק בין עמוד ראשון לעמוד שני אפלו לציון דרביה, וכן נראה להכריע למעשה, מאחר שהפרי־מגדים ספקס על עקר דינו של המגן־אברהם, עין שם. (כג) האליה רבה ותוספת־שבת

הלכות שבת סימן רחצ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יג]

ועין מה שכתבנו לעיל בסוף סימן רצ"ז.

כב). והא"ר (ס"ק י) חלק עליו, וטעמו שלא גזרו אלא בנר שהודלק במוצאי שבת ביד הגוי, והמאמר מרדכי (ס"ק ה) הקשה על הרמ"ע מפאנו, מדוע נחשב נר זה כנר של נכרי, הרי הדליקו בהיתר לצורך ישראל.

[שעה"צ ס"ק טז]

מאי אירא תינוק אפילו גדול נמי⁽¹⁸⁾.

(18) לשון הגמרא (ברכות נג, א) ת"ר היה מהלך חוץ לכרך וראה תינוק ואבוקה ביד, בודק אחריו, אם ישראל הוא מברך, ואם נכרי הוא אינו מברך. מאי אירא תינוק אפילו גדול נמי, אמר רב יהודה אמר רב הכא בסמוך לשקיעת החמה עסקין, גדול מוכחא מילתא דדאי נכרי הוא, תינוק אימר ישראל הוא אקרי ונקיט. דייק המשניב שבתחילה הבינה הגמרא שמדובר זמן רב אחר חשיכה, ועם כל זאת אמרו שאם נכרי הוא היה אסור, ומוכח שגם כשיש ספק אם הדליקו בשבת או במוצאי שבת תולים שהדליקו בשבת ואסור.

[משנ"ב ס"ק נב]

גזרו חכמים אטו עמוד ראשון⁽¹⁹⁾.

(19) בגרר 'עמוד ראשון', כתב הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק יא) שאי אפשר לומר שהוא הלהבה הראשונה, שאם בן לא תיתכן מציאות של 'עמוד ראשון', שהרי מסתבר שלא גזרו חכמים אלא על נר שהודלק על ידי הגוי קודם בין השמשות, ואילו הישראל אינו מברך עליו אלא בזמן שהוא ודאי לילה, ובאופן זה דאי שנגמרה כבר הלהבה הראשונה, ומטעם זה כתב, שכל זמן שלא כלה ונשרף הפתיל שהודלק בתחילה, נחשב הדבר כעמוד ראשון, והוסיף, שכן משמע במאירי. עוד כתב שם, שלפי זה פתיל נפט או חשמל נחשבים לעולם כ'עמוד ראשון'.

[ביה"ל ד"ה אין מברכים]

ממילא מי תפסק בין 'בורא פרי הגפן' ל'שעיקה'.

(20) אמנם לענין מי שקידש וברך 'בורא פרי הגפן' על הכוס, ונמצא שהיה כוס של מים, כתב לעיל (סי' רעא ס"ק עח) בשם המג"א שאף על פי שצריך לקדש שנית על כוס יין, מ"מ אם היתה דעתו בתחילה לשתות יין נוסף מלבד כוס הקידוש, אין הוא צריך לחזור ולברך 'בורא פרי הגפן' על הכוס השניה, אלא רק לחזור ולקדש עליה, למרות שהקידוש הראשון הפסיק בין ברכת 'בורא פרי הגפן' לשתיה [ורק בשעה"צ שם ס"ק פד כתב שהרעק"א פקפק בזה]. וכן לענין ברכת 'בורא מיני בשמים' במוצאי יום הכפורים שחל בשבת, כתב לקמן (סי' תרכד ס"ק ח) שלדעת הרבה אחרונים צריך לברך, ואף לדעת השו"ע (שם ס"א) שאין מברכים על הבשמים באופן זה, מ"מ אין בזה חשש ברכה לבטלה כיון שמי"מ נהנה מהם, [והרעק"א (שם) כתב שבאופן זה ברכת הגפן היא ברכה לבטלה, ונמצא שותה בלא ברכה].

ובטעם המג"א שלא חשש להפסק בקידוש, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יח אות ב) שכיון שכן הוא סדר הברכות שמקדשים לפני הטעימה, שהרי אסור לאכול קודם שיקדש, דומה הדבר למי שאמר בטעות 'הבא מלח' או 'גביל' לתורו' כשכבר היה על השולחן מלח או גביל, שאין זה נחשב להפסק.

[משנ"ב ס"ק טו]

הניו ש'הדלק באסור בשבת⁽¹⁴⁾.

(14) ואור שהודלק בשבת על ידי שעון שבת, כתב הגרש"ז אויערבך (מאורי אש פ"ה ענף א ד"ה אולם) שנחשב כנר ששבת ממלאכת עבירה. ואף שנה שהודלק על ידי גוי לצורך עצמו נחשב כנר שלא שבת ממלאכת עבירה, ביאר (שם) שכל זה משום שנעשתה בו מלאכה על ידי אדם, אפילו שהוא גוי, מה שאין בן בנר שהודלק על ידי שעון שבת, שלא נעשתה בו מלאכה על ידי אדם כלל, לפיכך לא חל על הדלקתו שם מלאכה כלל, שהרי אין קפידת התורה על המלאכה עצמה שלא תיעשה, אלא שלא יתנגע האדם מחמתה [אמנם בהמשך דבריו שם כתב, שיש להסתפק אם אפשר לברך על אור החשמל, וראה מה שכתבנו בשמו לעיל (ס"ק ה)].

ואור שהודלק על ידי ישראל באיסור ובגרמא, כתב הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ח) שאפשר שמותר לברך עליו, שכיון שהודלק על ידי גרמא, אין זה בגרר מלאכה [ואף על פי שאסור לעשות כן שלא במקום פסידא].

[משנ"ב ס"ק טז]

מקרי שלא שבת ממלאכת עבירה; אבל כשיש בהם סכנה, אפילו על-ידי 'שקלא'.

(15) ואף אם הדליק נר שמן בשיעור שיכול לדלוק כל השבת, ואין החולה זקוק לנר אלא לליל שבת בשעת החשיכה, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ט) שנחשב הנר כמי ששבת ממלאכת עבירה [והוכיח כן ממה שלא העירו כן הפוסקים], מכיון שאין איסור 'מרבא בשיעורים' נוהג בהבערה כלל, משום שההדלקה היתה בהיתר.

[שעה"צ ס"ק יד]

דאף על-ידי אינדיהי אין קבצין באין בו סכנה⁽¹⁶⁾ וכו', דלא קבצין אבדקם בשם הר"מ⁽¹⁷⁾.

(16) ובטעם הדבר כתב שם (ס"ק י), שכיון שלישאל עצמו אסור להדליק את הנר עבור החולה, הרי זה כנר שהדליקו הגוי בשבת עבור עצמו. שכיון שאסור לישראל להדליקו בעצמו נחשב הוא כנר שלא שבת ממלאכת עבירה. מאידך, דעת התוספת שבת (ס"ק י) והחיי אדם (כלל ח ס"א) היא, שכיון שמותר לישראל לכתחילה לצוות את הגוי להדליק את הנר עבור החולה, אין זה כנר שהדליקו הגוי עבור עצמו, שאסור לישראל לומר לו להדליקו אם בכוונתו ליהנות ממנו אחר כך, ולפיכך נחשב הוא כנר ששבת ממלאכת עבירה.

(17) ובטעם הדבר כתב הרמ"ע מפאנו (סי' יח), שגוי שהדליק אש ממדורה שלו עבור חולה, דינו כגוי שהדליק במוצאי שבת, שגזרו עליו משום גוי ראשון ועמוד ראשון, כמבואר במשנ"ב להלן (ס"ק

באר הגולה

עד

הלכות שבת סימן רחצ

ל שם בנפלא נ"ג
מ פסוקים נ"ד
נ בנפלא נ"ג שם
ע שם לפירוש
המקור ק"ש ב"ח
פ לפירוש רש"י שם
צ שם בנפלא ק שם
נ"א ונ"ג ר' טור בשם
אבי העזרי ויפאר
פוסקים ש שם
בנפלא נ"ג וקב"ה
הלל ת וירשלימי שם

ז' הנה הולך חוץ לבדו ונראה (יב) אור, אם רבן אינן יהודים אין מברכין עליו. (כח) ואם רבן ישראל, או אפילו מנחה על מנחה, מברכין עליו: ח' אור היוצא מהעצים ומהאבנים (יג) (כו) מברכין עליו, אבל במוצאי יום הכיפורים אין מברכין עליו: ט' יתחילים הבוערות פל-כף שאלו מכנים קיסם ביניהם הוא גדלק, מברכין עליהם, והוא שעשויים (כו) להאיר: י' אור של כבשן, בתחלת שרפת הלכנים אין מברכין עליו, שאין אינו עשוי להאיר, ואחר שגשפו, או עשוי להאיר ומברכין עליו: יא' (כח) *ג' בית הכנסת, (כט) *אם יש שם אדם חשוב מברכין עליו, ואם לאו אין מברכין עליו. *ג' אומרים בהפך. *ואם יש שמלש (יג) שאוכל שם (ל) מברכין עליו, והוא (לא) שלא תהא לבנה זורחת שם: יב' *אין מברכין על גר (יד) של מתים, (לב) שאינו עשוי להאיר. הלכך, מת שהיו מוליכין לפניו גר אלו הוציאוהו ביום, והוציאוהו בלילה בנר, (לג) אין מברכין עליו: יג' *סומא (טו) (לד) אינו מברך: יד' [*] (לה) שהיו יושבים בבית המדרש והביאו להם אור, (לו) אחד מברך לקולם: טו' (לו) *גר בתוך חיקו או בתוך פנס

שערי תשובה

באר היטב

(יב) אור, ויכול להשתמש לאורו, כמ"ש ס"ד: (יג) מברכין עליו. לפי ששם תחלת בריה האור היה במו"ש ע"י אדמ"ר שהקיש אבנים זה בזה, ואין שיעור זה ביו"כ: (יג) שאוכל, מ"י בבית הסמוך לבהכ"נ, כמ"ש סימן רט"ו: (צ"ל) דמחלונות פתחים לבהכ"נ, מ"א: (יד) של מתים, וז"ל גר של מתים, מ"א. ובבאר היטב אשר לפני יש שם ערפוב, ע"ש: (טו) אינו מברך, דוקא על הפך

באר הגולה

משנה ברוכה

לשיעור: * נר בית הכנסת, ונר שהוא עשוי לכבוד ולהאיר, עין בפרי"מדים שפסק דאין לברך עליו, ומצאתי שכן קבחו גם בתלמודי רבנן ויזה. *אין ברש"י נ"ג ד"ה בסוף וד"ה פל מה וכו' משמע שאין סובר בן, נסתפקת, נר שנדלק בתחלה לכבוד ולבסוף משתמש בו להאיר לכו, אם יוכל לברך עליו: *ואין להביא ראיה מאד הקבשן שמברכין עליו בסופו משום שעשוי להאיר, דשאין חתם שנושה פעלה חדשה בשביל זה, כמו שפרש רש"י בגמרא, עין שם, ומכל מקום יש לצדד דיוכל לברך בנר שהוא עשוי להאיר, ודבר של שבת שהמציאה היא הדלקה, כמו שאנו מברכין צוננו להדליק, שם אוליין בטר תחלת הדלקה, שאם הדלקה שלא לצורך שבת רק לצורך אחר צריך לכבותה ולתור ויהדליקה, כמו שמבאר בסיומן רס"ג סעיף ד' בהג"ה נע"ש בחודשי רע"א, מזה שאין כן חכא שלא בעינו כלל שידליקנה לצורך הדלקה, וכדאיתא בגמרא: עשית שהיתה דולקת והולכת פל היום, לכאוצר שבת מבידיל עליה, וכן על גר של אינו יהודי שהדליק מירשאל, וכל זה מפני שהבדלה נהגה על בריאת האור שהיתה במוצאי שבת, וכן דקעין שנהא האור עשוי כדי להאיר ויכמו שהיה אצל אדם הראשון שהיה חושך ממש והולד, ונשל שני דפים והקישן

מברכין עליהם: *אפילו על הנר אין לברך אם אין עשוי להאיר, וכדלקמה בסעיף יא: יא' (כח) נר בית הכנסת, ונר (כו) של בית המדרש שבמינה, מסתברא דהליי לפי המקום, אם לומדים שם ומדליקין בשביל זה הרי נעשה להאיר: (כט) אם יש שם אדם חשוב, זה (כח) נעשה להאיר, ובשארין אדם חשוב, נעשה לכבוד השכינה, ותישאו אומרים קבירא להי להפך, דכשיש אדם חשוב, נעשה לכבודו ולא להאיר, ובדליף אדם חשוב שרי, דנעשה להאיר. (כט) מיהא, אם יכבוד ויחיד וינדיקנו לצורך הדלקה, ודאי שרי לכלי עלמא בכל ענין, איתא בבית יוסף, דבאצותינו נהגין להדליק בבית הכנסת נר מיוחד כדי להבדיל עליו, כחב בספר אליה רבה, דמדליקין פאן באדם חשוב, שבע מנה דכל כי האי גונא, בגון שמדליק נר בביתו לכבוד אדם חשוב שבא אליו, אין מברכין עליו: * (ל) מברכין עליו, שעשוי להאיר לאכילתו: * (ל) ומירי שאוכל בבית הסמוך לבית הכנסת ומהלכות פתוחים לו, דבבית הכנסת אסור לאכל, כמ"י שפתיח סימן קנא, איתא ברא"ש והשמיני האחרונים, והאידנא אין מברכין כלל על נר של בית הכנסת, שאין מדליקין בו רק לכבוד, שהרי דולקין הפרות אף ביום; והפניה על אותן (ל) שדולקין לפני העמיד שהם רק לכבוד, אבל אותן שדולקין פל אחד בידו להאיר, מברכין [דח"ח]. וכתב אנשים נכשלין בזה, שדולקין מנרות של העמוד על הדלקה, ואין נכון לעשות בן, ראולי פשרוצה לצורך מנה לאבוקה אין להקפיד, ונראה פשוט דעל נר נאקצט אין לברך, שאינו עשוי להאיר, רק לזכר נשמת המת: (לא) שלא תהא לבנה, שאם יש לבנה אין צריך השמש לאור הנר, ולא נעשה אלא לכבוד השכינה: יב' (לב) שאינו עשוי להאיר, רק שמדליקין אותו לכבוד המת: (לג) אין מברכין עליו, ביון (לג) ששם ביום היו מוליכין לפניו, אם-כן הוא לכבוד, אף-על-פי שצריכין לו ענה בלילה, וכתב המגן אברהם, דהוא הדין על נר שמדליקין לכבוד הקטן אין מברכין: יג' (לד) אינו מברך, דהא בעינו שאותו לאורו עד שהיה יכול להפיר בין מטבע למטבע, וכדלעיל בסעיף ד, ובסומא לא שיעור זה: *ועין בפרי"מדים דנשאר בצריך עין אם יכול להוציא אחרים בברכה זו, כיון שהיה בעצמו פטור מן הדבר: *וכל זה דוקא בברכה 'בדא מאיר האש', אבל שאר הדלקה אמר 'מ"א וא"ר וש"א': יד' (לה) היו יושבין וכו', מירי שהבדילו מברך, ולא היה להם אור בסמוך להם שהיה נאותין לאורו, ועתה נודעין להם, או שיודעין שלא יהיה להם כוס בלילה, דאי מעפין שהיה להם כוס, מוטב שיעמינו בברכה נר ויסדרו על הכוס, וכמו שכתבנו לעיל בסעיף קטן ד: (לו) אחד מברך לקולם: *ואף-על-פי דצריכין כלם לשתוק ולשמע ברכתו וקו' בטול בית המדרש, ואם-כן היה טוב יותר שיברך כל אחד לעצמו, אפילו הכי הא צדיפא משים 'ברכום הדרת מלך' [גמרא]. קבחו (לז) האחרונים, דאפילו מי ששבר בנר 'בדא מאיר האש' יכול לתור ולברך להוציא בני-ביתו: *טו' (לו) נר בתוך חיקו, הנינו

שער הציון

ודרך החיים והגור: (כז) ט"ו: (כח) מגדאברהם: (כו) והוא הדין באור שהדלק ממנו, מפני שיש בו ערך מקצת מהאור ששבת: * (כז) אף דבגמרא נזכר גם נר של בית המדרש, לא מירי באותן שמדליקין לצורך המידה, כי אם בנרות שמדליקין בהמנוחות, שהיא לפעמים רק לכבוד: (כז) בית יוסף: (כט) אלהיה רבה ותוספת שבת: (ל) מגדאברהם ותוספת שבת: (ל) וכן כתב בספר מנחת שמואל: (לז) טור: (לג) שער תשובה בשם הבכ"י יוסף ודרך החיים:

מילואים

26

הלכות שבת סימן רצו רחצ

המשך מעמוד קודם

8) וביום הכפורים שחל בשבת, כתב לקמן (שם) שאף על פי שמותר לברך במוצאי שבת על נר שלא היה דולק בשבת, מימ מנהג העולם להחמיר בזה, ועל כל פנים בנר שהדליקוהו מנר שהיה דולק ביום הכפורים, כדאי שיש להקל ולברך.

שמטעם זה אין מברכים אלא על אור ששבת, דהיינו על אור שחיה דולק ביום הכפורים, שוק מאור זה פסקה ההנאה ביום הכפורים ועכשיו הותרה, מה שאין כן באור שלא היה ביום הכפורים בעולם כלל.

הלכות שבת סימן רחצ

המשך מעמוד עג

לכבות את אור החשמל בשעת ברכת 'בורא מאורי האש' (הגרי"ח קניבסקי הובא בספר שבת לישראל שאלה יא עמ' תע), וכן מהג דגרי"ח קניבסקי (ארחות רבינו ח"א עמ' קל).

ואף אותם הנהגים לכבות את אור החשמל בזמן ברכת הנר, דעת הגרש"ז אדערבך (ששי"כ פסיב הע' כא) שביום טוב שחל במוצאי שבת שאי אפשר לכבות את האור, יברכו ברכת הנר בלא לכבותו.

[משנ"ב ס"ק יג]

שייכל להכיר¹²].

12) מלשון זו משמע שדי במה שנמצא סמוך לאור באופן שיכול להכיר בין מטבע למטבע, אף אם אינו נהנה בפועל מאור הנר מטעמים אחרים נכן ביאר בספר בירורי הלכה קמא, כגון בשעה שאור החשמל דולק, שלמעשה אין הוא נהנה מאור הנר. וכן היה החז"ר נהג שלא

הלכות שבת סימן רצט ש שא

המשך מעמוד עז

(אי"א ס"ק א), שהתקנה המובאת בגמרא למאור עיניו של הפוסע פסיעה גסה [כמבואר בהערה הקודמת], אינה אמורה אלא במי שפוסע ביום חול, ולא במי שפוסע בשבת, שכן בפסיעתו יש גם איסור. [ולחסור הראשון בתוס' המובא בהערה לעיל, יש נפקא מינה כשאר פסיעות, שביום חול מותר ובשבת אסור].

בענין האם מותר לפסוע פסיעה גסה לדבר מצוה, וכן בענין מי שדרשו לפסוע פסיעה גסה ביום חול, ראה מה שכתבנו לעיל (ס"ז ס"ק מב). והנפקא מינה במה שבשבת יש גם איסור מחמת 'מעשות דרכיך', כתב המחצ"ה (ס"ק א) שהיא לגבי אדם סומא, שביום חול יכול לפסוע פסיעה גסה, אבל בשבת אסור גם הוא לעשות כן. והפמ"ג כתב

הלכות שבת סימן שא

המשך מעמוד עט

בדרך שיהאיים אותו ומתנאה בו, מותר לצאת עמו. 34) וכשהשען מחובר לרכיב הזהב באופן שלא ניתן להפרדה, כתב הדעת תורה (ס"א) שמותר להוציא את השען יחד עם הרכיב, ולא נאמרו דברי האוסרים אלא כשהשען והרכיב אינם מחוברים במעשה אומן [תפקא מינה גם לשען יד שיש לו שרשרת זהב העשויה כתכשיט, ומחובר אליה במעשה אומן, שמותר לצאת בו, אף לדעות שהשען עצמו אינו כתכשיט]. מאידך, בשרית מנחת יצחק (ח"א סי' סז) כתב, שאין לטלטל שען יד שיש לו שרשרת העשויה כתכשיט אף כשמחובר אליה במעשה אומן [לדעות ששען יד אסור בהוצאה], כיון שלא השען בטל לגבי השרשרת, אלא השרשרת בטלה לגבי השען [ונפקא מינה גם לרכיב זהב שמחובר לו שען מעשה אומן, שאסור להוציאו, ושלא כדברי הדעת תורה].

[ביה"ל ר"ה מזה להחית]

ד"ה עקד נצפה לקמחלה להשתמש³⁵].

35) אכן תכשיט שכל עיקרו נעשה כדי להתקשט בו, אלא ששילבו בו גם שען, כגון שרשרת וענף העשויים מזהב ובתוך הענף יש שען,

עם שען, ודעת הגרי"ח קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ח ס"ק ב) שאין לדון את השען כלבוש, כיון שלבוש אינו אלא דבר שמטרתו שמירה על הגוף וכדו', אבל השען אינו משמש לגוף כלל, אלא שנושאים אותו על הגוף כדי שיוכל להסתכל בו לכשירצה. וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פכ"ג תשובה ב) שאין השען נחשב כלבוש, אלא שמניחים אותו על היד כיון שזו הדרך הנכונה להחזיקו.

ושען יד העשוי מזהב, דעת החז"ר (ארחות רבינו ח"א עמ' קלז) שכיון שמסתבר שאם יהיה מקולקל לא ילכו עמו, אינו נחשב כתכשיט ודינו כשען רגלי [וראה ארחות שבת ח"ג פכ"ח הע' יט וכן במנחת איש פכ"ז הע' 141, שיש אימרים שהחז"ר התיר לצאת בשען זהב]. ודעת הגרי"ח קרליץ (שם), שאע"פ ששען של איש, עיקר מטרתו היא להורות את השענה, ולכן דינו כשען רגלי [שאסור לצאת בו לדעתו], מכל מקום בשען של אישה תלוי הדבר, שאם עיקרו עשוי כתכשיט אלא שיש בו גם שען, מותר לצאת בו [באופנים שמותר לצאת בתכשיט, ואם עיקרו עשוי לשען אלא שעשוי באופן נאה, דינו כשען רגלי [שאסור לצאת בו לדעתו]. ובשרית אור לציון (שם) כתב, שאם לובשו

